

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ALİ ÇERKEZOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/1737
Karar Tarihi : 18/7/2019

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportörler : Hüseyin MECEK
Yücel ARSLAN

Başvurucular : 1. Ali ÇERKEZOĞLU
2. Ali KÜÇÜK
3. Elif KIRTEKE
4. Eriş BİLALOĞLU
5. Hüseyin DEMİRDİZEN
6. Mehmet Nazmi ALGAN

Vekili : Av. Oya Meriç EYÜBOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 1 Mayıs gösterilerine yapılan polis müdahalesine ilişkin soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla neticelenmesinin kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/1/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden erişilen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (Savcılık) soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Olay tarihinde başvuru Ali Küçük ve Mehmet Nazmi Algan, İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu üyesi; Elif Kırteke ve Ali Çerkezoğlu, Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi üyesi; Hüseyin Demirdizen, İstanbul Tabip Odası genel sekreteri; Eriş Bilaloğlu TTB Merkez Konseyi genel sekreteri olarak görev yapmaktadır.

9. Başvurucular 1 Mayıs 2009 Emek ve Dayanışma Günü etkinlikleri kapsamında İstanbul Taksim Meydanı'na giderken Pangaltı mevkiinde polis engelini takılarak gaz, basınçlı su ve fiilen yapılan müdahaleden dolayı TTB ve kendi adlarına 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 115., 86., 256. ve 170. maddelerinde düzenlenen inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması ve genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçlarından soruşturma yapılması için 7/5/2009 tarihinde (kapatılan) Şişli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunmuşlardır. Başvuruculardan ayrı olarak beş farklı şikâyetçi grubun yer aldığı dosyalar tek bir dosyada birleştirilerek altı soruşturmanın tamamı birlikte yürütülmüştür. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı kapatıldıktan sonra soruşturma İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) sürdürülmüştür.

A. Başvurucuların Beyanları

10. Başvurucular 7/5/2009'da TTB ve kendileri adına suç ihbarında bulunmuştur. Başvuru Eriş Bilaloğlu 10/7/2009'da kollukta, Hüseyin Demirdizen 22/10/2009, diğer başvuru 14/5/2014, 11/6/2014, 23/6/2014 tarihlerinde Savcılıkta ifade vermiştir. İhbar dilekçesine ve başvuru beyanlarına göre olayların gelişimi şöyledir:

i. TTB'nin de aralarında bulunduğu bazı sendika ve meslek kuruluşları 1 Mayıs 2009 kutlamalarında birlikte hareket etmeyi kararlaştırmıştır. 1977 yılında Taksim'deki 1 Mayıs kutlamalarında otuz altı emekçinin ölümünün aydınlatılması, 1 Mayıs'ın ilk kez o yıl resmî bayram olarak kutlanacak olması, ekonomik krizde bir milyon işçinin işini kaybetmesi, 1 Mayıs'ın Türkiye'de yüzüncü yılının kutlanması o yılki etkinliklerin önemini daha da artırmıştır.

ii. Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve TTB başkanları Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Hükümet temsilcileriyle yaptıkları görüşmelerde 1 Mayıs'ın barışçıl biçimde kutlanması isteğini karşılıklı olarak dile getirmişlerdir. Buna ilişkin yaptıkları basın bildirimlerine karşılık olarak İstanbul Valisi'nin yaptığı açıklamalarla toplumsal atmosferin gerildiğini ifade etmişlerdir.

iii. Başvurucular olay günü saat 07.30'da TTB, KESK, DİSK ve TMMOB tarafından çağırısı ve başvuru yapılmış olan 1 Mayıs anma etkinliklerine katılmak üzere Şişli Etfal Hastanesi önündeki yolda toplanmıştır. Şişli Etfal Hastanesinden Halaskargazi Caddesi'ne hareket ettikleri sırada polis tarafından durdurulmuşlardır. Hastanenin bahçesi ve Acil Servis civarında toplanan gruba ikaz edilmeden gaz

bombası atılmıştır. Polisle yaklaşık kırk beş dakika süren görüşmeden sonra bariyerler açılarak geçişlerine izin verilmiştir.

iv. Ana caddeye çıkan grup bir müddet sonra tekrar polis tarafından durdurulmuş; Valilik ve emniyet yetkilileriyle önceki günlerde yaptıkları görüşmede etkinliği düzenleyen dört meslek kuruluşunun makul sayıda temsilcisinin Taksim'e geçişine izin verileceğinin söylendiğini grup, polise hatırlatmıştır. Yaklaşık bir saat bekledikten sonra grup tekrar ilerlemiştir.

v. Pangaltı'da polis, grubun önünü tekrar kesmiştir. Saat 15.00 civarında polis, göstericilere dağılmaları gerektiğini bildirmiştir. Saat 16.00 sularında toplantının barışçıl niteliğini bozucu hiçbir neden yokken grubun etrafı Çevik Kuvvet tarafından sarılmıştır. Yaklaşık on doktor zor kullanılarak polis aracına bindirilmiştir. Bunların arasında başvuru Eriş Bilaloğlu ve Ali Çerkezoğlu da bulunmaktadır. Polis aracına alınmayan göstericilerse kalkan ve copla darbedilip göstericilerin üzerine tazyikli su sıkılmıştır. Başvuru Ali Çerkezoğlu bu sırada bacağına gelen tekmeyle yaralanmıştır. Fakat başvuru tekme atan kişiyi teşhis edemeyeceğini söylemiştir. Orada bulunan CNN Türk muhabiri bu görüntülerin bir kısmının canlı olarak yayımlanmasını sağlamıştır. Yapılan girişimler üzerine Eriş Bilaloğlu ve Ali Çerkezoğlu yarım saat sonra serbest bırakılmıştır. Kendileriyle müzakere yaptıkları Güvenlik Şube Müdürü E.Ç. ve ismini tespit edemedikleri Çevik Kuvvet amirinin talimatı üzerine polisin yaptığı müdahale yüzünden başvuru Taksim'e gidemeden dağılmak zorunda kalmıştır. Gösteriler sırasında cop, kalkan, plastik mermi ve yoğun gaz kullanıldığı öne sürülmüştür.

B. Başvuru Ali Çerkezoğlu'nun Adli Muayenesi

11. Başvuru Ali Çerkezoğlu hakkında Haydarpaşa Numune Hastanesi 3/5/2009 günü rapor tanzim etmiştir. Raporda muhtemel travma sonucu sol *tibia* (kaval kemiği) üzerinde yaklaşık 3 cm çaplı ödem, 1x0,5 cm alanda hafif kabuk bağlamış sıyrık, arkada 2x3 cm *hiperemik* alan bulunduğu kayıtlıdır. İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 10/4/2014 tarihli raporuna göreyse tespit edilen bu yaralar, basit tıbbi müdahaleyle giderilecek ölçüde hafiftir.

12. Diğer başvuru yaralandıklarına yönelik bir iddia ve rapor mevcut değildir.

C. Kamera Görüntüleri Üzerinde Yapılan Bilirkişi İncelemesi

13. Savcılık 21/12/2012 tarihinde üzerinde "*1 Mayıs 2009 Şişli-Pangaltı Kortej Yürüyüşü*", "*1 Mayıs 2009 Şişli-Pangaltı 25-50/01-08 Metrajları Arası*" yazılı iki DVD, "*1 Mayıs 2009 CNN Türk*" yazılı CD ile üzerinde yazı bulunmayan CD olmak üzere dört görüntü kaydını incelemiştir. "*1 Mayıs 2009 CNN Türk*" yazılı CD'yi şüpheli E.Ç.nin savunmasına ilave olarak sunduğu aşağıda açıklanmıştır (bkz. § 15). Diğer üç kaydın kim tarafından ne şekilde elde edildiği ya da kimin ibraz ettiği konusunda soruşturma dosyasında ve başvuru formunda bir açıklama bulunmamaktadır. Bilirkişi raporunda siyah-beyaz çıktısı alınan, resim şeklinde basılan görüntüler net değildir. Kamera kayıtlarındaki yerin başvuru konusu olayların meydana geldiği yer olup olmadığı, başvuru kameralara yansıyan bir görüntüsünün bulunup bulunmadığı hususunda bir tespit olmamakla birlikte bilirkişi raporunun içeriği şöyledir:

i. “1 Mayıs 2009 Şişli-Pangaltı Kortej Yürüyüşü” isimli 1 saat 53 dakika 47 saniyelik DVD: Kayıt zamanı 00.24.05 ve 00.44.50’i gösterdiğinde taş atan gruba polis müdahale etmekte, 01.03.44’te polis kalabalığa biber gazı sıkmaktadır.

ii. “1 Mayıs 2009 Şişli-Pangaltı 25-50/01-08 Metrajları Arası” isimli 1 saat 57 dakika 27 saniyelik DVD: Kayıt zamanı 00.32.16’yı gösterdiğinde yan sokakta bir grup sopolarla uzaklaşmaktadır.

iii. “1 Mayıs 2009 CNN Türk” isimli 2 dakika 58 saniyelik CD: Ekranda sunucu ve iki konuşmacının yorumlarının ses çözümü yapılmış fakat konuşma sırasındaki görüntü çözümleri yapılmamıştır (Başvuru dosyasına ibraz edilen bu CD’nin Anayasa Mahkemesi tarafından izlenmesi sonucunda polisle göstericilerin ittiştiği, bazı kısımlarda polisin kalkanlarını göstericilere karşı siper ettiği, gözlüklü bir kadın göstericin birkaç polis tarafından kollarından tutulup götürülmeye çalışıldığı gözlenmiştir.).

iv. İsimsiz CD içinde iki video kaydı mevcuttur.

- Bunlardan “1 Mayıs Dayak” isimli görüntü kaydı 1 dakika 58 saniye sürmektedir. Beş altı kişilik bir polis grubu, yerdeki birini tekme ve copla bir dakika boyunca dövmektedir, yerde yatan kişi kafasına ve vücudunun her yerine darbe almıştır.

- “26997” isimli ikinci görüntü kaydında ise bir polis aracının geçişi sırasında göstericiler araca taş atmaktadır. Polis aracından gelen “Kaçmayın ulan, gelin, gelin, vatan hainleri, gelin ulan.” şeklinde anons sesi işitilmektedir.

D. Şüphelilerin Savunmaları

14. Emniyet Müdürlüğü Y.A. 6/6/2013 günü Savcılıkta alınan savunmasında şunları dile getirmiştir:

i. İstanbul Emniyet Müdürlüğünde mali şube müdürü olarak görevli olan Y.A. 1 Mayıs 2009 günü Taksim Meydanı’nda yapılacak gösterilerde Pangaltı’da bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) il binası önünde bulunan ekiplerin başında görevlendirilmiştir. CHP’den bir grup, Avrupalı parlamenterler, farklı partilerden milletvekilleri, bazı sivil toplum örgütü ve sendika temsilcilerinden oluşan beş bin civarında kişinin Taksim Meydanı’na girişine izin verilmiştir.

ii. Daha sonra gösterileri provoke etmek için geldiği her hâlden belli olan bazı marjinal gruplar ortaya çıkmıştır. Taksim’deki göstericileri kışkırtmak için geldiği düşünülen bu grupların geçişine polis izin vermemiştir. Taksim’deki etkinliğin sükknet içinde geçmesi ile göstericilerin güvenliklerini sağlama kaygısı bnda önemli etkenlerdir. Ellerindeki bazı pankartlar, kıyafetleri, yüzlerini gizlemeleri, toplanırken polise karşı gösterdikleri tahrik edici tutumlar polisin bazı grupları sorunlu olarak değerlendirmesine yol açmıştır.

iii. Marjinal grupları ikna amacıyla yürüttükleri müzakerelerin sonuç vermemesi ve gruptakilerin güvenlik görevlilerine taş, sopa ve molotofkokteyliyle saldırıya geçmesi üzerine polis, orantılı bir şekilde güç kullanmak zorunda kalmıştır. Bu

kişilerin saldırgan davranışlarını önleme amacı dışında polis, bunlara zarar verici zor kullanma yöntemlerini tercih etmemiştir. Y.A.ya göre başvuruçuların iddiaları gerçek dışı, suçlamalar asılsızdır.

15. Emniyet Müdürü E.Ç. 28/5/2013'te Kars Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı savunmasını ve ekinde CNN Türk canlı yayın görüntülerinin bulunduğu CD'yi ibraz etmiştir. Şüpheli Emniyet Müdürü E.Ç. ve H.Y. nin de imzalarının bulunduğu, saat 15.30'da tanzim edilen Olay Tutanağı ve E.Ç.nin yazılı savunmasındaki bilgiler özetle şöyledir:

i. Daha önceden Valilikçe izin verilen makul sayıda göstericinin Taksim'e geçişine izin vermek, yasa dışı grupların geçişini engellemek amacıyla saat 08.00 ile 10.00 arasında sorumlu olduğu Halasgargazi Caddesi'yle Rumeli Kavşağı'nın kesiştiği yerde polis konuşlanmıştır. Arama noktasından geçirilen göstericilerden bir kısmı olaysız biçimde Taksim'e yönlendirilmiştir. TTB mensubu 150-200 kadar kişi Taksim'deki kutlamalar başladıktan üç saat sonra, kutlamanın bitmesine bir saat kala saat 13.00'te 30 No.lu kapama noktasına gelmiştir.

ii. Bu esnada İstanbul'un farklı bölgelerinde yasa dışı gruplarla polis arasında çatışmalar başlamıştır. TTB grubunun Taksim'e gitme talebi amirlere iletilmiş; civardaki çatışmalar yüzünden güvenliğin sağlanmasının zor olduğu, kutlamalara katılmakta geciktikleri gerekçesiyle talepleri reddedilmiştir. Bunun üzerine grup oturma eylemi yaparak yolu trafiğe kapatmıştır. Saat 14.00 itibarıyla Taksim'deki kutlamalar sona ermiştir. Geçişlerine izin verilmediği müddetçe oturma eylemini sonlandırmayacağını söyleyen ve saat 14.45'e kadar ikna edilemeyen gruptaki direnen kişilere karşı gaz, basınçlı su kullanılmadan, Çevik Kuvvet tarafından orantılı bir güçle ve yaralanmaya neden olunmadan kişilerin kaldırılma çıkarılması sağlanmıştır. Grup kaldırılma basın açıklaması yapmıştır. Bu konuda CNN Türk canlı yayınındaki görüntüler de dilekçeye eklenmiştir. Bu görüntüler uygulanan gücün orantılı olduğuna işaret etmektedir. Şüphelinin görev yaptığı 30 No.lu kapama noktasında gaz ve basınçlı suyla müdahale yapılmamıştır. Şüpheliye göre şikâyetçiler, diğer bazı yerlerde gaz ve basınçlı suyla yapılan müdahaleyi kendisinin görevli olduğu noktada yapılmış gibi gösterme çabasına girmiştir. Şüpheli, kendisine bu yolla iftira atan müştekilerden şikâyetçi olduğunu söylemiştir.

16. Olay Tutanağı'nda ve kovuşturmasızlık kararında adı geçen şüphelilerden Emniyet Müdürü H.Y.nin savunmasının alındığını gösteren bir belge UYAP kayıtlarında bulunmamaktadır.

17. Emniyet Müdürü M.Y. 20/5/2013 tarihinde Bafra Cumhuriyet Başsavcılığındaki ifadesinde, görevli olduğu Şişli bölgesinde göstericilere herhangi bir müdahale olmadığını ifade etmiştir.

18. Emniyet Müdürü M.P. 4/6/2013 tarihinde Diyarbakır Başsavcılığında istinabe yoluyla alınan ifadesinde Harbiye Demokrasi Parkı'ndaki olaylardan bahsetmiştir.

19. Emniyet Müdürü O.Y. 4/6/2013 tarihinde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesinde 2008 yılındaki olaylarla ilgili anlatımda bulunmuştur. Keza istinabe evrakları ekinde 1 Mayıs 2008'deki tutanakların olduğu görülmüştür.

E. Soruşturmada Yapılan Diğer İşlemler

20. Olay günü saat 15.00'te CHP Şişli İlçe Başkanlığı önünde görevli beş polis memuru tarafından tutanak düzenlenmiştir. Tutanakta özetle şu tespitler yapılmıştır:

DİSK, KESK, TMMOB, TTB ve yetmişe yakın sivil toplum kuruluşu tarafından yapılan açıklamalarda 1 Mayıs 2009 günü saat 10.00'da Şişli ilçesi Pangaltı Cumhuriyet Caddesi'ndeki CHP Şişli İlçe Başkanlığı önünde toplanarak 1 Mayıs 1977'de vefat eden işçileri anmak ve Atatürk Anıtı'na çelenk bırakmak için Beyoğlu Kaymakamlığına yaptıkları müracaattan sonra belirtilen yerde emniyet tedbirleri alınmıştır. Pek çok sivil toplum kuruluşu, parti başkanı ve temsilcileriyle bazı milletvekilllerinden oluşan yaklaşık 2.500 kişilik grubun Taksim Meydanı'na geçmek üzere hareketine izin verilmiş, saat 11.45 sularında Divan Kavşağı'na gelindiğinde 100-150 kişilik grubun korteje alınmadığı gerekçesiyle yirmi dakika bekletilen kortej 12.05'te yeniden harekete geçmiştir. Yürüyüş sırasında bazı marjinal grupların katılımıyla grup 3.000 kişiye ulaşmıştır. Saat 13.30'da etkinliklerin sona ermesine ve polisin ikazına karşın gösteri mahallini terk etmeyen grup süpürme yöntemiyle dağıtılmıştır.

21. Savcılık 8/3/2012 tarihli tutanakla fotoğrafları temin edilen şüpheli polislerin teşhisi amacıyla müştekilerin en kısa sürede hazır edilmesi için avukatlarına bildirimde bulunmuştur.

22. Müşteki TTB Merkez Konseyi 29/5/2012 tarihli dilekçeyle üç yıldır süren soruşturmanın neticelendirilmesi talebinde bulunmuştur. Dilekçede; gösterdikleri tanıkların dinlenmediği, sanıklardan yalnız Emniyet Müdür Yrd. M.A.nın ifadesinin alındığı, onun da olay günü Şişli Mecidiyeköy Boğaz Köprüleri bölgesinde sorumlu olduğunu ifade ettiği, soruşturmanın özensiz yürütüldüğü, Savcılığın yazdığı müzekkerelerde 1 Mayıs 2008 tarihinde gerçekleşen olaylarla ilgili bilgilerin sorulduğu, olaydan iki yıl sonra ilk kez 7/4/2011'de olay tarihi ve yerinin doğru biçimde gösterilerek müzekkere yazılabildiği, 1 Mayıs'ta farklı yerlerde meydana gelen olaylarla ilgili dosyaların birleştirilerek görülmesinin soruşturmada ilerleme kaydedilememesinde en önemli etken olduğu ifade edilerek dosyaların ayrılması talep edilmiştir. Buna ilaveten polislerde kask bulunmasından dolayı yüzlerinin görülmemesi, görülse dahi aradan geçen üç yıldan sonra müştekilerin polisleri tanımalarındaki güçlük dikkate alınarak teşhis işleminden vazgeçilmesi istenmiştir.

23. Emniyet Müdürlüğünden gelen bazı yazıların 2008 yılındaki 1 Mayıs olaylarına dair tutanaklar olduğu görülmüştür.

24. İstanbul Tabip Odasının 22/7/2013 günlü dilekçesiyle soruşturmanın tefrik edilmesi istemi tekrarlanmıştır. Bu dilekçede soruşturma savcısının sık sık değiştirilmesi de eleştiri konusu yapılmıştır.

25. İstanbul Tabip Odasının 23/7/2014 günlü dilekçesinde soruşturmanın üzerinden beş yıl geçmesine karşın netice alınamadığı, şikâyetçi oldukları İstanbul Valisi, İstanbul Emniyet Müdürü ve E.Ç. isimli şüpheli hakkında işlem yapılması talep edilmiştir.

26. İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü hakkındaki soruşturmada işlem yapılması talep edilmişse de bu talepten önce 11/5/2009 tarihinde anılan kişilerle ilgili soruşturmanın görevsizlik kararıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği görülmüştür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı aynı yıl kayıttan düşme kararı vermiştir.

F. Soruşturma Neticesinde Verilen Karar

27. Savcılık 6/11/2014 tarihinde kovuşturmasızlık kararı vermiştir. Yedi şüpheli bulunan kararın üçüncü sıradaki şüphelisi "*Taksim-Şişli-Pangaltı'da görevli polis memurları*" şeklinde adlandırılmıştır. İstanbul Tabip Odası, TTB Merkez Konseyinin de içinde bulunduğu, diğerleri gerçek kişi olan toplam on üç müştekisi olan kararın gerekçesinin başvurucları ilgilendiren kısımları şöyledir:

“ ...

Mağdur-Müşteki Ali Çerkezoğlu'nun Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğünden aldırılan Adli Tıp Raporunda olay nedeniyle basit tıbbi tedavi ile giderilebilecek şekilde yaralanmış olduğunun tespitlendiği;

Olayla ilgili olarak temin edilen ve ibraz edilen bütün kamera görüntüleri ile CNN Türk haber kanalından temin edilen 1 Mayıs ile ilgili haber görüntüsü ve olay görüntüleri bilirkişi tarafından çözümletilerek dosya içine alındığı ve incelendiği, Emniyet Müdürlüğünden görevli polis memurlarının görev belgeleri ve görev talimatlarının temin edildiği;

2009 1 Mayısında görevli bulunan şüphelilerin alınan savunmalarında suçlamayı kabul etmedikleri İstanbul Valiliği ve Emniyet Müdürlüğünün yasa ve yönetmelik hükümleri gereğince kendilerine verdikleri görevlerini yerine getirdiklerini beyan etmişlerdir.

[Bu kısımdan sonra olay ve olguların 20. paragrafında özetlenen 1/5/2009 günü saat 15.00'te CHP Şişli İlçe Başkanlığı önünde görevli beş polis memuru tarafından tanzim edilen, toplam altı paragraftan müteşkil tutanağın ilk beş paragrafı aynen aktarılmıştır.]

Ancak kortejin geçişinden sonra Pangaltı ve civarlarına gelenlere Taksime geçiş izni verilmediği, bu şekilde saat 11.45 sıralarında gelen TTB üyelerine de izin verilmediği, ancak görüşme sonrasında TTB'den altı kişinin temsilci olarak geçişine izin verildiği ve Divan Kavaşı'nda bekleyen asıl guruba katıldıkları, ancak geçişine izin verilmeyen diğer TTB üyeleri ile marjinal guruplara yasa ve yönetmelik gereği dağılmamaları ve direnmeleri üzerine müdahalede bulunduğu böylelikle güç kullanılarak dağıtıldıkları, müdahale sırasında orantısız güç kullanıldığına ilişkin delil elde edilemediği, ayrıca müdahale sırasında basınçlı su ve gaz bombası ve plastik mermi kullanımının yönetmeliğe uygun bulunduğu, yönetmeliğin idare mahkemesince iptal edilebileceği ve alana kısmen veya tamamen geçiş kararının şüphelilerin yetki ve sorumluluk alanlarında bulunmadığı bu nedenlerle şüphelilerin eylemlerinde müstet suç unsurlarının ve başkaca kamu adına takibi gerektirir suç unsurları oluşmadığı anlaşıldığından... [kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.]”

28. Bu karara yapılan itiraz İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 9/12/2014 tarihinde reddedilmiştir.

29. 29/12/2014 tarihinde tebliğ edilen karara karşı 28/1/2015 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. Anayasa Mahkemesinin *Özge Özgürengin* (B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 22-38), *Ali Ulvi Altunelli* (B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 23-27, 29-45) kararlarında ilgili

ulusal ve uluslararası mevzuat ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) uygulaması açıklanmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 18/7/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

32. Başvurucular;

i. Birçok sivil toplum örgütünün birlikte tertip ettiği 1 Mayıs 2009 günü etkinliklerinde makul sayıda kişinin Taksim Meydanı'na girişine izin verileceği yönündeki Valilik açıklamasına karşı aralarında TTB'ye bağlı sağlık çalışanlarının da bulunduğu birçok kişinin gaz, basınçlı su, plastik mermi, cop ve kalkanlara maruz kaldığını, kendilerinin de Taksim'e gümelerine izin verilmediğini, polis bariyerleriyle kapatılan yollarda uzun süre bekletildiklerini, başvuru Eriş Bilaloğlu ile başvurucuların dışında bir asistan hekimin polislerle müzakere etmek istemesine karşı gözaltına alındığını, hiçbir direnç göstermemelerine karşı başvuru Eriş Bilaloğlu'nun bacağından yaralandığını, polis otobüsünde otuz dakika bekletildikten sonra kendisinin serbest bırakıldığını, başvuru Elif Kırteke'nin kullanılan kimyasal gaz yüzünden ağır solunum sıkıntısı çektiğini, diğer başvuruçularınsa gazdan etkilendiğini ve basınçlı suya maruz kaldığını,

ii. Savcılığa yaptıkları müracaatın 1 Mayıs'ta İstanbul'da meydana gelen ne kadar olay varsa tümünün birleştirildiği torba bir dosyaya dâhil edildiğini, olay yeri, fail ve mağdurları bakımından aralarında irtibat olmayan dosyaların birleştirilmesinin soruşturmayı çıkmaza soktuğunu, tefrik taleplerinin kabul edilmediğini, bunun da soruşturmanın beş yılı aşan bir sürede neticelenmesine yol açtığını,

iii. Dört kez savcısı değişen soruşturmanın bütünüyle etkisiz yürütüldüğünü,

iv. Kararın gerekçesinde dile getirdikleri şikâyetler, adli raporlar ve kamera görüntülerinin tartışılmadığını, itiraz merciince de bu taleplerin karşılanmadığını, yalnız polis memurlarının düzenlediği taraflı tutanaklara ve hatalı fezlekelerle itibar edildiğini belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

33. Anayasa'nın 17. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"Madde 17 - Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

34. Anayasa Mahkemesi olayların başvuruolar tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruoların adil yargılanma hakkını ilgilendiren şikâyetleri, kötü muamele yasağının usul yükümlülüğü kapsamında kaldığından adil yargılanma hakkı bakımından ayrıca inceleme yapılmamıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Başvurucu Ali Küçük, Mehmet Nazmi Algan, Elif Kırteke, Hüseyin Demirdizen ve Eriş Bilaloğlu Bakımından

35. Başvuruolar, Taksim Meydanı'na girişine izin verilen sınırlı sayıdaki gruba katılma girişimlerinin toplantının barışçıl niteliğine zarar veren bir eylemleri bulunmamasına karşın polisin zor kullanması neticesinde engellendiğini, cebir vasıtası olarak kullanılan kalkan, gaz ve basınçlı sudan etkilendiklerini, soruşturmanın makul sürat ve özenle yürütülmediğini ileri sürmüşlerdir.

36. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

37. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal açıdan zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

38. Bununla birlikte bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 83).

39. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilken ilgililerin süreçteki tutumları da hesaba katılmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95).

40. Başvurucular, polisin müdahalesi yüzünden yaralandıklarını öne sürmedikleri gibi bu konuda adli muayene raporu da sunmamışlardır. Başvurucular yoğun gaz ve basınçlı sudan etkilendiklerini ileri sürmüşlerse de ciltte, gözde, ağızda, burunda ve soluk borusunda kızarıklık, yanma, tahriş, solunum yetersizliği, kusma gibi fiziksel açıdan insan bedenine tesir eden ve hekim tarafından tıbben tespiti mümkün olan -varsa- bu mahiyetteki semptomların tespiti için bir girişimde bulunmamışlardır.

41. Başvurucular üzerinde ciddi bir fiziksel etki doğurduğu ortaya konulamayan biber gazı ve basınçlı su, manevî açıdan da kötü muamele yasağının asgari eşiğini aştığının kabul edilmesi için yeterli görülmemiştir. Başvurucuların bu iddiaları dışında toplantıya yapılan polis müdahalesinin korku, elem, aşağılanma duygusuna neden olduğunu, insanlık onurlarını zedelediğini gösteren tehdit, hakaret gibi başka bir argümanın bulunmayışı da eşik değerlendirmesinde dikkate alınmıştır.

42. Demokratik toplumların en temel değerlerinden olan, Anayasa'nın 15. maddesine göre olağanüstü hâllerde dahi askıya alınmayan, mutlak nitelikte, hiçbir istisnası bulunmayan (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 104), en vahim insan hakkı ihlallerinden birini teşkil eden kötü muamele yasağına ilişkin iddiaların aynı ölçüde ciddi, açık, tutarlı delil ve/veya emarelerle desteklenmesi gerekir.

43. Kötü muamele yasağının asgari eşiğini aştığını kabul edebilecek düzeyde başka bir savunulabilir iddiası da bulunmayan başvurucuların yoğunluğu ve tesiri tespit edilemeyen biber gazı ya da basınçlı suya maruz kalmaları da başlı başına bu eşiğin aşılması için yeterli görülmemiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Başvurucu Ali Çerkezoğlu Bakımından

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

46. Başvurucu özetle katıldığı toplantı ve gösteri yürüyüşüne polisin yaptığı müdahaleden ötürü yaralanması hususunda etkisiz ve özensiz biçimde yürütülen ceza soruşturmasından netice alamadığını ileri sürmektedir.

47. Toplantı ve gösteri sırasında kolluğun güç kullanmasının kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddialarına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin belirlediği ilkeler *Özge Özgürengin* başvurusunda açıklanmıştır (aynı kararda bkz. §§ 46-54, 70-80).

48. Başvurucunun dosyaya ibraz ettiği adli muayene raporları iddiaların savunulabilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Nitekim yapılan soruşturma sonucunda başvurunun güvenlik güçlerinin müdahalesiyle yaralandığı kabul edilmekle birlikte bunun kolluğun zor kullanma yetkisini orantısız bir şekilde aşarak başvurucuyu yaraladığına dair kamu davası açılmasına yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmasızlık kararı verilmiştir.

49. Toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklı kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilecekleri kabul edilmelidir. Alınan tedbirler, durumun özelliklerine ve gerekliliklerine göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 81).

50. Bu değerlendirmede başvurunun barışçıl olması ve bu sebeple müdahale edilmemesi gereken birisi olması hâlinde dahi müdahale anındaki panik ve kargaşadan etkilenmesinin mümkün olduğu gözetilmelidir. Bu tür durumlarda kolluk görevlilerinin kontrollü hareket etmesi ve müdahaleyi gerektiren durumu yaratan kişiler dışındakilerin müdahaleden etkilenmemesi için gerekli tedbirleri alması gerekir. Ancak müdahalenin oluşturduğu kargaşa ve panik ortamında bu tedbirlerin her zaman mutlak olarak uygulanmasının zorluğu da kabul edilmelidir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 94).

51. Görüldüğü üzere müdahalenin gereklilik ve oranlılık değerlendirmesinde genel olarak gösterinin barışçıl olup olmadığı, bilhassa başvurunun buna menfi yönde tesir eden bir tutum takınıp takınmadığının belirlenmesi devletin negatif yükümlülüğü bağlamındaki kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediğinin ele alınmasında anahtar role sahiptir. O hâlde savunulabilir ve makul düzeydeki kötü muamele iddialarında adli mercilere düşen görev, bu konudaki belirsizlikleri giderecek mahiyette etkili bir soruşturma yürütülmesidir.

52. Başvurucudaki yaralanmanın güvenlik güçlerinin müdahalesiyle gerçekleştiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Toplantıya müdahaleden sonra başvuru, yakaladıktan kısa bir süre polis aracında bekletilip sonrasında serbest bırakıldığını ileri sürmüştür. Soruşturma dosyasında yakalama ve gözaltına alma tutanağı bulunmadığı gibi hakkında görevi yaptırmamak için direnme, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet gibi suçlardan başvuru hakkında adli soruşturma başlatılmadığının altı çizilmelidir.

53. Kötü muamele iddiasıyla karşılaşan soruşturma makamlarının olaydan haberdar olur olmaz resen ve derhâl harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri gerektiği *Genel İlkeler* kısmında açıklanmıştır.

54. Yetkililerce bu kapsamda, soruşturma konusu olayın gerektirdiği tanık ifadeleri, bilirkişi incelemeleri gibi söz konusu olaylarla ilgili tüm kanıtların elde edilmesi için mümkün olan tedbirler alınmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 114; *Turan Uytun ve Kevzer Uytun*, B. No: 2013/9461, 15/12/2015, § 73). Buna karşın soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, her soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri dikkate alınarak değerlendirilir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemleri listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (*Fahriye Erkek ve diğerleri*, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 68).

55. Başvurucunun şikâyeti üzerine derhâl başlatılan soruşturmada Savcılık tarafından olay yeri civarındaki MOBESE kayıtları, kamu kurumları ve işyerlerinin güvenlik kamerası kayıtlarının bulunup bulunmadığı hususunda araştırma yapılmamıştır. Toplumsal

olaylara müdahale araçları (TOMA) ve diğer polis taşıtlarında kamera kaydı yapıp yapılmadığı, yazılı ve görsel basında yer alması kuvvetle muhtemel olaylara ilişkin basın yayın kuruluşlarında görüntü olup olmadığı, görüntü kaydeden basın mensubu gibi tanıkların tespit edilip dinlenmesi gibi delillerin elde edilmesi için hiçbir girişimde bulunulmamıştır.

56. Başvurucunun maruz kaldığı darbın hangi kolluk görevlisi veya görevlilerinin davranışı neticesinde meydana geldiği sorusunun cevabının bulunması hususunda da yeterli özen ve çaba gösterilmemiştir. Şüphelilerin beyanları özünde savunmaya ilişkin olmakla birlikte bunların aynı zamanda -ikrar vb. bir durum bulunmaması hâlinde dahi- kanıt unsuru olarak kullanılmasını kısıtlayan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum şüphelilerin tespitinin öneminin göstergesidir. Faillerin kimliğinin üniforma ve kasklarındaki isimlik ya da sicil numarasından tespiti için adım atılmamıştır. Soruşturmanın en başında yapılması gereken fotoğraf teşhisinin olayın üzerinden dört yıl geçtikten sonra icra edilmek istenmesi, aradan geçen zaman gözetildiğinde faydasız bir çaba olarak kalmıştır. Bunu anlayan başvurucular vekili bu işlemden vazgeçilmesi talebinde bulunmuştur. Keza Savcılık tarafından teşhis yaptırıldığını gösteren bir tutanak dosyada mevcut değildir.

57. Hakkında soruşturma yürütülen altı şüpheliden dördü İstanbul Emniyet Müdürlüğünden talep edilen görev belgelerine göre olay mahallinde vazifeli polis amiridir. Diğer iki şüpheli ise 15.30'da düzenlenen Olay Tutanağı'nı imzalayan dört kolluk amirinden ikisidir. Olay Tutanağı'nda adı geçen dört kişiden hangi kıstaslara göre seçildiği anlaşılamayan ikisi soruşturmaya dâhil edilirken diğerleri hakkında soruşturma başlatılmamıştır. Öte yandan kararın üçüncü sırasındaki şüphelinin *Taksim-Şişli-Pangaltı'da görevli polis memurları* şeklinde anonim olarak adlandırıldığı görülmüştür.

58. Fail sayısının henüz bilinmediği aşamada soruşturmanın hangi ölçütlere göre seçildiği tespit edilemeyen altı şüpheliye hasredildiği anlaşılmaktadır. Kötü muamele kapsamındaki olaylara ilişkin soruşturmaların olayın tam olarak nasıl gerçekleştiğini ortaya koyacak şekilde yürütülmesi yerine sadece belirli kişi/kişilerin olayla ilgisi olup olmadığıyla sınırlı biçimde yürütülmesi, usul yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından yeterli olmayıp (*Turan Uytun ve Kevzer Uytun*, § 89) gerçeğe ulaşma çabasını kısıtlayıcı etkiye sahiptir. Bu yüzden sadece bazı şüphelilere odaklanarak koşullu bir şekilde yürütülen soruşturmanın başarıyla tamamlanması mümkün görülmemiştir.

59. Şüpheli ve müştekilerin bir kısmının beyanlarının takriben dört yıl sonra alınmış olması da soruşturmaya ciddiyetiyle bağdaşacak ölçüde, özenle yaklaşmadığını yansıtan bir başka olgudur.

60. Başvurucu, şikâyetinin aynı gün İstanbul'da 1 Mayıs'ta meydana gelen ve aralarında olay yeri, fail ve mağdurları bakımından irtibat bulunmayan dosyalarla birleştirilmesinin soruşturmayı açmaza sürüklediğini ileri sürmüştür.

61. Soruşturmanın hangi yöntem ve sıraya göre yapılacağı soruşturma tekeline elinde bulunduran savcının seçimine kalmıştır. Ancak savcı bu konuda takdir yetkisini kullanırken seçilen yöntemin alternatiflerine göre fiil ve failler arasında irtibat kurulmasını sağlayacak sorulara cevap bulabilecek güçte olanını tercih etmelidir (*Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım*, B. No: 2014/5280, 24/5/2018, § 112).

62. Farklı yerlerde meydana gelen, müşterek şüpheli ve mağduru bulunmayan dosyaların birleştirilmesi taraf sayısındaki artış, soruşturma sürecinin uzaması vb. nedenlerle

her bir dosyaya özgü delil toplanmasındaki güçlüklerin diğerlerine de sirayet ederek bütünsel olarak büyümesine yol açacağından olay üzerindeki sis perdesinin kaldırılması bakımından elverişli bir yöntem olarak görülmemiştir.

63. Kaldı ki aralarında irtibat bulunmayan soruşturmanın birleştirilmesi, mağdurun etkili katılımı açısından da olumsuz sonuçlar doğurabilir. Şöyle ki başvurunun 22/7/2013 ve 23/7/2014 günlü ayırma taleplerinin karşılanmaması, diğer dosyalarda toplanması gereken fakat kendisi açısından bir yarar sağlamayan soruşturma işlemlerinin sonucunu gereksiz yere beklemesine, dosya hacminin genişlemesine, dolayısıyla soruşturmadaki meşru menfaatlerini korumakta sıkıntı yaşamasına yol açmıştır. Başvurucunun dosyadaki belge fotokopilerini elde edebilmesi varılan bu sonucu değiştirmekte yetersiz kalmaktadır.

64. Başvurucu soruşturma ve itiraz aşamasında, öne sürdüğü talep ve itirazların karşılanmadığını iddia etmiştir. Başvurucunun tefrik taleplerini Savcılığın incelememesi, İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin deliller arasında irtibat kurulmadan karar verildiği yönündeki itirazı değerlendirmemesi de mağdurun soruşturma sürecine etkili katılımını önlemiştir (aynı doğrultudaki değerlendirme için bkz. *Hidayet Enmek ve Eyüpsabri Tinaş*, B. No: 2013/7907, 21/4/2016, § 115; *Mehmet Kaya ve diğerleri*, B. No: 2013/6979, 20/5/2015, § 102).

65. Başvurucu, yalnız polis memurlarının düzenlediği yanlış tutanak ve hatalı fezlekelerle itibar edilerek karar verilmesinin soruşturmanın bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerini zedelediğini ileri sürmüştür.

66. Kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmada sorumlu ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir. Aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiili olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir. Somut olayda, olayın potansiyel şüphelileri tarafından 1/5/2009 günü saat 15.30'da düzenlenen yedi paragraflık Olay Tutanağı'nın altı paragrafına kararda yer verildiği görülmüştür. Kararda müştekilerin (başvurucular) iddiaları ile soruşturmada yapılan bazı işlemler özetlendikten sonra özellikle değerlendirme kısmının çatısını oluşturan, doğruluğu başka delillerle desteklenmeyen Olay Tutanağı'nın tek başına hükme esas alınmasının tarafsız ve bağımsız soruşturma ilkelerine aykırılık oluşturduğu anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Süleyman Göksele Yerdut* [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

67. Son olarak soruşturmada elde edilen delillerin analizindeki hatalar ve soruşturmanın makul süratte tamamlanmadığı iddiaları ele alınacaktır.

68. Topladığı delillerle soruşturmanın çatısını biçimlendirme rolüne sahip savcının neticeye ulaşırken nesnel bakış açısıyla, sağduyulu ve diyalektik bir metotla analiz yapması gerekmektedir. Birleştirilen dosyalardaki bütün müştekilerin aynı ölçüde kötü muameleye maruz kaldığı varsayımından yola çıkıldığı izlenimini verecek şekilde müştekilerin her birinin içinde bulunduğu özne durumları dikkate alınmamıştır. Öyle ki gereklilik ve oranlılık testinde farklı yerlerde, farklı şüpheliler tarafından yapılan müdahalelerin aynı koşullarda gerçekleştiği hipoteziyle ayrı bir değerlendirmede bulunulmadan kolluğun tek tarafı olarak tanzim ettiği Olay Tutanağı'nda yapılan tespitlerden yola çıkılarak sonuca ulaşılmıştır.

69. Başvurucu, soruşturmadaki özensizliğin soruşturmanın uzamasına sebep olduğunu öne sürmüştür. 1/5/2009 tarihinde meydana gelen olayla ilgili soruşturma ancak beş buçuk yıl sonra 6/11/2014 tarihinde sonuçlandırılabilmiştir.

70. Hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kıstaslar dikkate alındığında başvuru konusu olay çok da karmaşık bir görünüm arz etmediği gibi başvurunun yargılamanın uzamasına sebep olacak tutum ve usule ilişkin haklarını kullanırken özensizliğini gösteren bir unsur da gözlenmediğinden beş buçuk yıllık yargı süresinde makul olmayan bir gecikme söz konusudur.

71. Soruşturma mercii tarafından olayın sebebini aydınlatmak için atılması gerekli adımların eksik bırakıldığını, soruşturmanın makul sürat ve özenle yürütülmediğini gösteren yukarıda sıralanan bu tespitler, kötü muamele iddiasının gerçekleşme koşullarının tespit edilememesine neden olmuştur.

72. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

73. Soruşturmadaki anılan eksiklikler, kötü muamele yasağının maddi boyutunun tetkik edilmesine mani olduğundan bu konuda inceleme yapılmamıştır.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

74. Eylemlerinin barışçıl nitelikte olduğunu belirten başvuruçular, 1 Mayıs yürüyüşüne ve kutlamasına katılmalarının kolluk kuvvetlerince şiddet kullanılmak suretiyle engellendiğini, bu müdahalenin yasa ile öngörülme, meşru amaca dayanmayan ve demokratik toplumda gerekli olmayan bir kısıtlama olduğunu ileri sürmüşlerdir. Aynı gün 3.000'e yakın kişinin Şişli'den Taksim Meydanı'na yürüyerek kutlama ve açıklama yaptığını, kendilerinin temsil ettikleri ve üyesi oldukları meslek kuruluşuna izin verilmemesinin anlaşılabilir olduğunu belirtmişlerdir.

75. Başvuruçular; Taksim Meydanı'nın 1 Mayıs kutlamaları için sembol hâline geldiğini, kutlamalar için çok önceden bildirimde bulunduklarını ve kutlamaya barışçıl şekilde katılmalarının engellendiğini ifade etmişlerdir. Uluslararası düzenlemeler ve AİHM kararlarından örnekler veren başvuruçular yalnızca kendilerini değil TTB ve İstanbul Tabip Odasına üye on binlerce hekimi temsil ettiklerini, TTB'nin 1 Mayıs yürüyüşünü ve kutlamasını organize eden DİSK, KESK, TMMOB ile birlikte dört kurumdan biri olduğunu belirtmişler ve direnişte bulunduklarına dair hiçbir kayıt olmamasına rağmen kolluk kuvvetlerince engellenmelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

76. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak olan "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

77. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

78. Başvurucuların kutlama yerine gitmelerine engel olunmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

79. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ...gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

80. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

81. 2559 sayılı Kanun'un 2. ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

82. Başvuruculara yürüyüş sırasında müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

(i) Demokratik Toplumda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının

Önemi

83. Anayasa Mahkemesi *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

84. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğünün ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55).

(ii) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

85. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahale zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. *Dilan Ögüz Canan* § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 73; *Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; *Adalet Mehtap Buluryer*, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; grev hakkı bağlamında bkz. *Kristal-İş Sendikası* [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 70) ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında *Dilan Ögüz Canan* §§ 33, 56; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 74) demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(iii) Barışçıl Toplanma Hakkı

86. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin *silahsız ve saldırısız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve

fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle değiştirilmesi ve gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışındadır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 117, 118; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 80; *Osman Erbil*, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 67, 68; *Ömer Faruk Akyüz*, § 54). Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Osman Erbil*, § 54).

87. Barışçıl şekilde toplanan kişilere yapılan müdahalelerin demokratik toplumda kamu düzeninin korunması açısından gerekli olduğunun, müdahalenin kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle yapıldığının veya katılımcıların bu anayasal haklarını kullanırlarken sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıklarının yetkili mercilerce (polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) gösterilmesi gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 53).

88. Kolluk kuvvetlerince yapılan müdahalelerin kötü muamele yasağının asgari eşiğine ulaşmaması durumunda da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiş olabilir. Müdahalenin ağırlık derecesi ve Anayasa'nın 17. maddesinin maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği toplantı hakkına ilişkin yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gereken unsurlardır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi tarafından kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi, dosyadaki bilgi ve belgelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından bir karara ulaşmak için yeterli görülmesi hâlinde anılan hak kapsamında inceleme yapılmasına ve somut olayların şartlarının gerektirdiği hallerde ihlal sonucuna ulaşılmasına engel teşkil etmemektedir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

89. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Bayramı kutlamaları için Taksim Meydanı'na ulaşmaya çalışan grup içinde yer alan başvuruculara kolluk güçleri tarafından yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesidir.

90. Barışçıl toplantılara müdahalelerde yetkili merciler tarafından müdahalenin haklılığının kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle yapıldığının veya katılımcıların sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıklarının idarece ortaya konulması gerektiğinden (*Sevinç Hocaoğulları*, B. No: 2015/271, 15/11/2018, § 46) dosya içeriğinde yer alan ve idarece düzenlenen tutanaklar, kolluk görevlilerinin ifadeleri ve kovuşturmayla yer olmadığına dair karar çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır.

91. 1889'dan bu yana işçiler, sivil toplum kuruluşları ve toplumun değişik kesimlerin hükümetlerden taleplerini dile getirdikleri 1 Mayıs günü, ülkemizde de 2009 yılından itibaren *Emek ve Dayanışma Günü* olarak kabul edilmiştir. Halk arasında yaygın şekilde 1 Mayıs İşçi Bayramı olarak bilinen bu günün Taksim Meydanı'nda kutlanması

hükümetler ve kitleler arasında yıllarca tartışma konusu olmuş, uzun süren yasağın 1976 yılında kalkmasından sonra yapılan 1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı'nda otuz dört kişinin hayatını kaybetmesi nedeniyle Taksim Meydanı, 1 Mayıs kutlamalarında sembolik bir değer ifade etmeye başlamıştır (*Ahmet Korkmaz ve diğerleri*, B. No: 2014/10265, 10/1/2018, §§ 43-44).

92. Somut olayda TTB, DİSK, KESK ve TMMOB ile yetmişe yakın sivil toplum kuruluşu tarafından 2009 yılının 1 Mayıs İşçi Bayramı anma etkinliklerinin işçiler için sembol hâline gelen Taksim Meydanı'nda yapılması ve Atatürk Anıtı'na çelenk bırakılması için idareye önceden başvurulduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 20). Yine TTB, DİSK, KESK ve TMMOB 28/4/2009 tarihinde bir basın açıklaması yaparak o dönemin Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanı ile görüşme yaptığını, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı 100. yılında Taksim Meydanı'nda barış içinde kutlamak istediklerini belirtmiştir.

93. Olay günü plana göre saat 10.00'da Şişli ilçesi Pangaltı Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunan CHP Şişli İlçe Başkanlığı önünde toplanılarak Taksim Meydanı'na yürünecektir. Anılan Konfederasyon ve birliklerin başvurusu üzerine pek çok sivil toplum kuruluşu, parti başkanı ve temsilcileriyle bazı milletvekillerinden oluşan yaklaşık 2.500 kişinin Taksim Meydanı'na geçmek üzere hareketine izin verilmiştir. Emniyet birimlerince yine belirtilen yerlerde gerekli tedbirler alınmıştır. Saat 11.45 sularında Divan Kavşağı'na gelindiğinde 100-150 kişilik grubun korteje alınmadığı gerekçesiyle yirmi dakika bekletilen grup 12.05'te yeniden harekete geçmiştir. Daha sonra polis tutanağında belirtildiğine göre marjinal grupların katılımı ile asıl grup 3.000 kişiye ulaşmıştır. 13.30 itibarıyla etkinlikler sona ermiş ve gösteri mahallini terk etmeyen gruba müdahale edilerek süpürme yöntemiyle grup dağıtılmıştır.

94. Emniyet Müdürü E.Ç.'nin yazılı savunmasına ve 15.30'da tanzim edilen Olay Tutanağı'na göre makul sayıda göstericinin Taksim'e geçişine izin vermek ve yasa dışı grupları engellemek için saat 10.00'da Halaskargazi Caddesi'yle Rumeli Kavşağı'nın kesiştiği yerde polis konuşlanmış, arama noktasından geçirilen göstericilerin bir kısmı olaysız biçimde Taksim'e yönlendirilirken TTB mensubu 150-200 kişi saat 13.00'te, Taksim'deki kutlamaların bitmesine neredeyse 1 saat kala 30 No.lu kapama noktasına gelmiştir. Tutanakta, TTB grubunun civardaki çatışmalar yüzünden güvenliğin sağlanmasının zor olacağı gerekçesiyle Taksim'e geçişine izin verilmediği belirtilmiştir. Anılan tutanağa ve savunmaya göre grup burada 14.00-14.45 arası bekletilmiş, ikna edilemeyen grup oturma eylemi yaparak yolu trafiğe kapatmıştır. Gaz ve basınçlı su kullanılmadan Çevik Kuvvet tarafından gruba yapılan müdahale ile grubun kaldırılma çıkarılması sağlanmıştır.

95. Kovuşturmasızlık kararında da kortejin geçişinden sonra Pangaltı ve civarlarına gelenlere Taksim'e geçiş izni verilmediği, bu şekilde saat 11.45 sıralarında gelen TTB üyelerine de izin verilmediği ancak görüşme sonrasında TTB'den altı kişinin temsilci olarak geçişine izin verildiği ve Divan Kavşağı'nda bekleyen asıl gruba katıldığı belirtilmiştir. Karardan bu altı kişinin başvuruoları olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Geçişine izin verilmeyen diğer TTB üyeleri ile marjinal gruplara, dağılmamaları ve direnmeleri üzerine müdahalede bulunulduğu ifade edilmiştir.

96. İfadelerine göre başvuruoları olay günü saat 07.30'da 1 Mayıs anma etkinliklerine katılmak üzere Şişli Etfal Hastanesi önündeki yolda toplanmıştır. Şişli Etfal Hastanesinden Halaskargazi Caddesi'ne hareket ettiklerinde polis tarafından durdurulmuşlardır. Polisle yaklaşık kırk beş dakika süren görüşmeden sonra bariyerler açılarak geçişlerine izin verilmiştir. Ana caddeye çıkan grup bir müddet sonra tekrar polis

tarafından durdurulmuştur. Grup, Valilik ve emniyet yetkilileriyle önceki günlerde yaptıkları görüşmede etkinliği düzenleyen dört meslek kuruluşunun makul sayıda temsilcisinin Taksim'e geçişine izin verileceğinin kendilerine söylendiğini polise hatırlatmıştır. Yaklaşık bir saat bekledikten sonra grup tekrar ilerlemiştir. Pangaltı'da polis, grubun önünü tekrar kesmiştir. Saat 15.00 civarında polis, göstericilere dağılmaları gerektiğini bildirmiştir. Saat 16.00 civarında grubun etrafı Çevik Kuvvet tarafından sarılmış ve grup dağıtılmıştır. Polis in müdahalesi yüzünden başvuruçular Taksim'e gidmeden dağılmak zorunda kalmıştır. Buraya kadar belirtilenler dışında dosyada yer alan bilirkişi incelemesi ve görüntü kayıtlarında başvuruçuların somut olaydaki durumlarını ve olayın oluş sürecindeki fiillerini tespiti yarar bilgilerin yer almadığı anlaşılmaktadır.

97. Mevcut başvuruda yukarıda yer verilen tüm tutanaklar, ifadeler ve tespitler dikkate alındığında Anayasa Mahkemesi şu sonuçlara ulaşmıştır: İlk olarak başvuruçuların içinde bulunduğu grubun Taksim'e ilerleyişi sırasında önleri birden fazla olmak üzere kolluk kuvvetlerince kesilmiş ve grup belli sürelerle bekletilmiştir. Bu duraklamalar nedeniyle Taksim'e ulaşmaları gecikmiştir. Kutlamaların bitişine bir saat kala Taksim'e ulaştıkları ve bu nedenle güvenliğin sağlanamayacağı gerekçesiyle grubun Taksim'e geçişine izin verilmediği E.Ç.nin yazılı savunması ve 15.30'da tanzim edilen Olay Tutanağı'ndan anlaşılmaktadır. İkinci olarak dosya kapsamından TTB'den temsilci olarak geçişine izin verilen altı kişinin başvuruçular olup olmadığı belli değildir. Son olarak başvuruçuların ödev ve sorumluluklarına aykırı davrandıkları, kendilerinin bizzat şiddete başvurdukları ya da bu haklarını barışçıl kullanmadıkları yönünde dosyada bir tespit bulunmamaktadır. Yetkili mercilerin müdahalenin kamu düzeninin bozulması ya da bozulma tehlikesi olduğunu ikna edici surette ortaya koyması gereklidir. Somut olayda, başvuruçuların eylemlerinin kamu düzeninin bozulmasına yol açtığı ya da bozulma tehlikesi doğurduğu idarece ortaya konulamamıştır.

98. Anayasa Mahkemesi kötü muamele yasağı bakımından her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğine karar vermiş ise de bu başvuruda dosya içeriğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin iddialar bakımından bir sonuca ulaşmak için yeterli olduğunu değerlendirmiş ve mevcut başvuruda müdahalenin toplumsal bir ihtiyaç baskısına karşılık gelmediği, dolayısıyla kamu düzeni meşru amacının sağlanmasında demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

99. Açıklanan gerekçelerle başvuruçuların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

100. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuruçunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruçusu lehine

tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılamaya yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

101. Başvurucular, haklarının ihlal edildiğinin tespiti ile her başvuru için 5.000 TL tazminat talebinde bulunmuşlardır.

102. Anayasa Mahkemesi *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60) başvurusuna dair vermiş olduğu kararda, bireysel başvuruya konu olayın incelenmesi sonucunda ihlal kararı verilmesi durumunda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenler hususunda detaylı açıklamalarda bulunmuştur. Anılan içtihat doğrultusunda, 6216 sayılı Kanun uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için temel kural olan eski hâle getirmenin başvuruya konu olayda uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

103. Yapılan inceleme sonucunda başvuru Ali Çerkezoğlu yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu bakımından, tüm başvurucular yönünden de Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

104. Kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunduğu karara bir örneğinin başvuru Ali Çerkezoğlu yönünden yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (2009/344733 Soruşturma, K.2014/75630) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

105. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurularda ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

106. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvurularda müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Ali Küçük, Mehmet Nazmi Algan, Elif Kırteke, Hüseyin Demirdizen ve Eriş Bilaloğlu'nun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuru Ali Çerkezoğlu'nun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Başvurucu Ali Çerkezoğlu yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Bütün başvurucular yönünden Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin başvuru Ali Çerkezoğlu yönünden kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (2009/344733 Soruşturma, K.2014/75630) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuru Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ